

Folketinget, Christiansborg
1240 København K
Att.: Det Energipolitiske Udvalg

Aalborg den 10. juni 2005

Invitation til studietur Schweiz/Østrig - september 2005

Erhvervsnetværk Passivhus Danmark inviterer hermed relevante aktører indenfor byggeriet i Danmark til at deltage i netværkets studietur til Schweiz/Østrig i september 2005.

Erhvervsnetværk Passivhus Danmark

Aalborg Universitet har sammen med Arkitektskolen Aarhus og en række private virksomheder i byggeriet fået midler fra *ForskerKontakten* (under Det jysk-fynske erhvervssamarbejde) til drift af Erhvervsnetværk Passivhus Danmark. Information om netværkets aktiviteter er tilgængelig på adressen passivhus.aau.dk.

Med indførelse af nye strengere energikrav og en egentlig energimærkningsordning for bygninger vil bygnings energimæssige ydeevne blive en konkurrenceparameter og resultere i at byggeriets innovative virksomheder med fordel kan indtage en mere proaktiv rolle og gå i spidsen for udviklingen. Netværket giver disse virksomheder adgang til den nyeste viden og erfaringer med lavenergibyggeri såvel nationalt som internationalt via formidling og deling af de deltagende forskningsmiljøers og virksomheders viden på netværksmøder, en studietur og et internationalt seminar. Virksomhederne bliver derved i stand til at udvikle nye innovative produkter og bygningskoncepter, der igen kan sikre dansk byggeindustri en plads i front. Udvikling af nye bygningskoncepter med et lavt energiforbrug vil have stor samfundsøkonomisk betydning og bidrage til Danmarks opfyldelse af Kyoto-aftalen. Den største udfordring ligger i at få udviklet produkter og koncepter, der også er privatøkonomisk fordelagtige og dermed har et væsentligt kommercielt potentiale.

Forskning og udvikling i lavenergibyggeri er foregået i forskningsmiljøerne igennem en lang årrække, men resultaterne har ikke fundet anvendelse i praksis i det almindelige byggeri hverken i Danmark eller i mange andre europæiske lande, idet udviklingen i høj grad er styret af lovgivningen.

Studietur Østrig/Schweiz

En undtagelse er Østrig og Schweiz, hvor bygningskonceptet Passiv Haus, uden egentligt varmeanlæg og med et energiforbrug, der er ca. 80% mindre end i normalt dansk byggeri, har fået relativ stor kommerciel succes. Konceptet blev introduceret i Tyskland i 1991, og man har siden høstet mange erfaringer med projektering, opførelse og drift. Erhvervsnetværk Passivhus Danmark arrangerer derfor en studietur til Østrig/Schweiz i september 2005 for dels at opsamle indtryk og erfaringer fra gennemførte og afprøvede passivhusbyggerier, dels at møde rådgivere, producenter, entreprenører og bygningsejere, som arbejder med passivhuse. Målet med turen er at etablere et godt udgangspunkt for og inspiration til udvikling af nye produkter og bygningskoncepter i dansk byggeri.

På vegne af netværket håber jeg derfor, at et eller flere medlemmer af Det Energipolitiske Udvalg vil finde det relevant at deltage på studieturen. Mere information om turen i vedlagte invitation og program.

Med venlig hilsen

Per Heiselberg
Forskningsprofessor
Aalborg Universitet

studietur

TEMA : PASSIVHUS

Schweiz / Østrig - september 2005

Arkitektur, enestående lavt energiforbrug og godt indeklima

- går hånd i hånd i passivhuse. Der er bygget tusindvis siden 1991, og erfaringerne er gode. Nye byggetekniske løsninger er udviklet, og målinger viser, at varmekonsumet som forventet er 80 % lavere end i almindeligt nybyggeri.

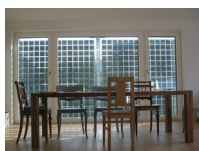
Passivhusets standard for tilført energi til opvarmning er maksimalt 15 kWh/m² årligt, eller mindre end 1/4 af dagens krav. Passivhuse er en rigtig god investering, og de bygges i stort tal i Østrig, Schweiz og Tyskland. At det også kan være fremragende arkitektur, kan ses på den studietur som Erhvervsnetværk Passivhus her inviterer til.

Formålet med studieturen er dels at opsamle indtryk og erfaringer fra gennemførte og afprøvede passivhusbyggerier, dels at møde rådgivere, producenter, entreprenører, bygningsejere og investorer, som beskæftiger sig med passivhuse.

Studieturen sikrer deltagerne et grundigt kendskab til passivhuskonceptet, som det er gennemført både i nybyggeri og ved renovering. Projekteksemplerne er udvalgt efter kriterier om konceptkvalitet og arkitektonisk kvalitet.

For at sikre størst mulig fleksibilitet er det muligt enten at deltage i det fulde program eller at rejse hjem en dag tidligere. Turen foregår med fly København-Zürich tur/retur med udrejse søndag den 11. september og hjemkomst tirsdag den 13. *eller* onsdag den 14. september. Vi overnatter undervejs i St. Gallen, i Bregenz og i nærheden af Basel, og gruppen har egen bus til disposition hele vejen.

Guider på turen er civilingeniør Søren Pedersen, Birch & Krogboe A/S og arkitekt m.a.a. Rie Øhlenschläger, AplusB. Mere om pris, tilmelding og andet praktisk på bagsiden af dette program.

ERHVERVSNETVÆRK
passivhus
DANMARK

PROGRAM

Søndag den 11/9: København-Zürich-St. Gallen

Afgang fra København 17.25 med Maersk Air.
Ankomst til Zürich Lufthavn 19.05
Afgang fra lufthavnen med bus til St. Gallen
Ankomst til og check-in i St. Gallen.
Let anretning og introduktion til studietur. Get-together.

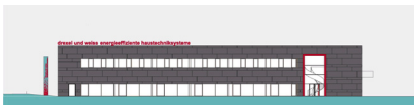
Mandag den 12/9: St. Gallen-Bregenz via Wolfurt

Kontorbyggeri, 7000 m²
St. Gallen

3 rækkehuse, i alt 370 m²
Tung kerne, let klimaskærm, solenergi
Hörbranz
Arkitekt: Caldo Bau GmbH
Opført 1998

Frokost

Firmadomicil, kontor og erhverv Drexel und Weiss,
renovering med passivhuskomponenter, 3600 m²
Wolfurt , Architekturbüro Zweier

2 punkthuse, 8 boliger, atelier og kontor, i alt 1200 m².
Cepheus-projekt
Stålkonstruktion med prefab træfacadeelementer
Wolfurt (CEPHEUS-Østrig)
Arkitekt DI Gerhard Zweier

Kontor og bolig, 1390 m²
Beton og træ
Schwarzach
ArchitekturBüro Hermann Kaufmann
Opført 1998

Etageboliger, 26 boliger, 1726 m²
Tung konstruktion
Schwarzach
Arkitekt Baumschlager & Eberle
Opført 2000

Doppelthus (Solarpreis Vorarlberg)
Bregenz
Arkitekt Walter Unterrainer
Opført 1996

Check-in Bregenz

Tirsdag den 13/9: Bregenz-Basel via Zürich lufthavn

Dagen starter med et byggepladsbesøg. Herefter besøges følgende byggerier:

9 rækkehuse (Großer Österreichischer Solararchitekturpreis 2003), i alt 1072 m²
Beton med træfacader
Dornbirn
Johannes Kaufmann Architektur
Opført 2002

Enfamiliehus, Cepheus-projekt som FLEX-Bausystem
Dornbirn-Knie, 125 m²
Stål- og betonkonstruktion med facader af træelementer
Arkitekter: S. Rümmele, G Ströhle
Opført 1999

Frokost

Børnehave og skole Klaus-Weiler-Fraxern, 4500 m²
Trækonstruktion
Dietrich/Untertrifaller Architekten
Opført 2002

Enfamiliehus Willeit, 147 m²
Trækonstruktion
Arkitekt: Walter Unterrainer
Opført 2001

Gemeindezentrum, „byens hus“, 3135 m²
Betonkonstruktion med træelementfacader
Ludesch
Architekturbüro Hermann Kaufmann, opført 2004-5

Aflevering af todagesdeltagere i Zürich Lufthavn
(19.55: Afgang - 21.35: Retur i København).

Check-in nær Basel for øvrige deltagere

Enfamiliehus/atelier Schmölzer
Pratteln
Arkitekt Reto P. Miloni

Bolig og kontor Spescha, i alt 280 m²
Tung konstruktion
Schwyz. Opført 2001
Arkitekt: Architekturbüro Josef Pfyl's Söhne

Renoveringsprojekter
Fredede facader, efterisolerede facader
og industrialisering i byfornyelsen.
Zürich
Arkitekt: Viridén + Partner AG

90 Minergie-P lejligheder à 120m²
+ kæmpe kontor/butiksareal i nederste underetage
+ parkeringskælder i 2 etager. I alt ca. 17.000m²
Winterthur
Let/tung konstruktion
Arkitekt : Senn Architektur AG, Senn-BPM.
Opført 2004/2005

19.55: Afgang fra Zürich Lufthavn - 21.35: Retur i København

Praktiske oplysninger

For at sikre størst mulig fleksibilitet, har vi gjort det muligt enten at deltage i det fulde program eller at rejse hjem en dag tidligere. Priserne inkluderer fly København-Zürich tur/retur, bus på hele turen, hotel med morgenmad, frokost, arkitekt- og ingeniørguider samt rejsekompendium.

Todages-turen:

Udrejse søndag den 11.09.05 kl. 17.25 med Maersk Air fra København.
Retur i København tirsdag den 13.09.05 kl. 21.35.
Pris kr. 5.900,-

Tredages-turen:

Udrejse søndag den 11.09.05 kl. 17.25 med Maersk Air fra København.
Retur i København onsdag den 14.09.05 kl. 21.35.
Pris kr. 6.700,-

Tilmelding

Du kan tilmelde dig ved henvendelse til Morten Randbøll på Netværkscenteret, Aalborg Universitet (mr@adm.aau.dk / tlf.: 9635 7271). Husk at angive, om du ønsker at deltage i to eller tre dage. Tilmelding er bindende, og det maksimale deltagerantal er 35 personer.

Sidste frist for tilmelding er fredag den 17. juni kl. 12.00.

Efter tilmeldingsfristens udløb udsendes faktura og materialer. Vi gør opmærksom på, at mindre ændringer i programmet kan forekomme.